

NÉPÚJSÁG

A természet kalendáriuma

CXLVII.

Múlt vasárnap volt 130 éve, hogy 1885. április 12-én Kolozsvárt tartotta alakuló ülését az **Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület**, az EMKE. Alapvető céljai között alakulása óta szerepelt a magyar nyelv és nemzeti öntudat erősítése, főleg Erdély szórványmagyar közösségei körében. Mintegy 80 irodalmi, történelmi, tudományos ismeretet terjesztő kiadványa közül az 1891-ben megjelent erdélyi *Úti-kalauz* volt az egyik legismertebb.

A kezdeti évek egyik mecénása **Orbán Balázs** volt. 1890. április 19-én bekövetkezett halálakor az EMKE *cser-havasi gyopár koszorúval* búcsúzott tőle. A legnagyobb székely végrendeletét így kezdi:

Amint egész életem küzdelem volt a jóért, az igazságért, a haza üdveért, s amiként életemben soha sem kerestem önfeláldozó odaadásomért az öntudatnál más jutalmat: aként már csak a következetességért is oda kell törekednem, hogy halálomból is némi haszon háromoljék e szegény magyar hazára, amelynek egész életem tevékenységét szentelém. — s folytatja - Földi javaim egy részét, azt a részt, amely leginkább szerzeményem, a hazai közművelődés és faj-megmentés oltárára szentelem. Én családdal nem lévén megáldva, a magyar népet tekintem családomnak, s azt is kívánom főörökösömmé tenni; ...tővisi birtokomat egész terjedelmében ...hagyományozom az Erdélyi közművelődési egyletnek és pedig az egyletnek székely kitelepítési osztálynak... Csekély mit e nagy célra juttathat az én szegénységem, de porszemekből alakulnak a sziklák, a kiket a sors kegye többel áldott meg azok kövessék az én jóindulatomat s a nagy cél el lesz érve.

Magam barkát vető cserefa áprilisi lombját teszem emléke mellé.

A **cserefa** (**Quercus ceris**) erdőalkotó a Maros mentén is, habár állományai nagyon megritkultak mára. Az esztelen kitermelés mellett a XX. században az erős fagyok is igen megtizedelték. A makkját két évig érlelő csertölgy kifejlett levele babérszerűen børszerű. Ezért is használták babérlomb helyett koszorúkötésnél. Összetéveszthetetlen levélkaréjainak hegyben végződése. Makkjának sallangos kupacsa kozák kucsmára emlékeztet.

A székelységben a kocsányos és a kocsánytalan tölgyet nevezik cserefának, nevét még az **Etelköz**ből hozhattuk, a Kaukázus vidékétől errefelé ma is megvannak az akkori hatalmas csererdők maradványai. Cserefából faragják a székelykaput s a kopjafát is. Azért lesz az tartós, időtálló - sok cseranyag van benne. A **kocsányos tölgy** (**Quercus robur**) 2015-ben az év fája az erdészeknél. A magyarság régtől tisztelt, megbecsült fája. Matuzsálemi élettartama - több száz évig is elél -, törzsátmérője és a ritkán 40 métert is meghaladó magassága, terebélyesedő koronája miatt a mitológia égi isteneinek szent fája. Latin neve is - **robur** - robusztusságára, erősségére, keménységére utal. Állományalkotó. A Somostetőn s a Csereerdőben is otthonos. Jellegzetes rügy és levélállása van, fölülről nézve az első öt levél csillagot formál, ez az **erdészcsillag**, a magyar erdészek jelképe. Esetében akár egy hónap különbség is lehet az egyes fák fakadása között, ettől is válik minden évben április derekán a Németkalap alatti erdőréssz ezernyi zöld színárnyalatban pompázóvá: egyik még csak rügyét színesíti, másikon már ott a sóhajzöld erdészcsillag, míg néhány már haragoszöldre váltja ülő leveleit. Feltűnő barkás virágzata szépiabarnát kever a türkizbe. A nővirágokat némi kereséssel fedezhetjük fel. Hosszú kocsányuk nevükben köszön vissza. A kocsánytalan tölgy nővirágai ellenben ülők, s levelei hosszú kocsányúak.

*Méltóságukat szemmel láthatóan legjobban érzik a tölgyek. - okít **Móra Ferenc** **A fák jelleméről** című írásában - Higgadtak, tempósak, fölényesek ezek a fekete derekú, kevély fák, még a makkjukat is olyan halkan potyogtatják, mint született főrendek a szót.*

Ilyen méltósággal tekint le a Vlegyásza a körülötte áprilisi tréfát űző eső utáni ködökre. Halványan földerengetve még havas lejtőit vigyázza a tájat.

*Dicsérem őt, ki száz év távolán át
Tekintget most bölcsőjéből felénk.
De hogy dicsérjem? S lehet-e dicsérnem
A minden díztől húzódo szerényt,
Ki rangján, módján alul mostohán élt,
Hogy annál többet tehessen fajáért?...*

Alkalmi vers, Orbán Balázs 100-ik születésnapjának székelyudvarhelyi ünnepére.
Tompa László 1929-ben e verssorokkal köszöntötte Orbán Balázs születésének centenáriumát.

*Holt regéi sok völgyünknek, hegyünknek
Az Ő szaván át megelevenülnek!
A Székelyföld minden zugába elmegy,
Hogy leírhasa minden szent kövét.
Mert szent előtte minden, ami székely,
Amihez csak egy Ősünk egyszer ért!
...S mindent: fajáért, — semmit: önmagáért!
Mindenben mindig ez volt jelszava.
Ha mi is mindig hittet vallanók ezt:
Veszélyek közt sem vesznénk el soha.
Kövessük hát! S a hűség és a munka
Megmentőnk lesz, az élet vár fajunkra!*

Tavaszi erdészcsillag zöldjét vigyázva porszem-létünk szikláinál maradok kiváló tisztelettel:

Kiss Székely Zoltán

Kelt 2015-ben, áprilisi Újholdkor

